

לכן הוצרך לפרש "ענק, שמעניקים את החמה בקומתן".

וזה מתאים לפירושו בתחלת הפסוק שמדובר לא בענקים סתם, אלא בצאצאיהם של מלאכים שנפלו מן השמים, וענקים כאלו מעניקים את החמה בקומתן.

שם: שמעניקים את החמה בקומתן

היינו שנראה כאילו הם מעניקים את החמה בקומתן (לגודל גובהם).

אוצר החכמה

יד, ט

אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראם

אל תמרדו: וטוב ולאס אל תיראו.

בשפתי חכמים מפרש "תיקן בזה שלא תאמר שני דברים הם, אלא האחד נמשך מחבירו, כלומר, שאם לא תמרדו בהקב"ה שוב אין אתם צריכים לירא". וצריך ביאור: מה מכריח רש"י לפרש כך.

והביאור:

לרש"י הוקשה:

א. המרגלים טענו שיושבי הארץ הם גבורים וחזקים, ואם כן כיצד אמרו יהושע וכלב "אל תיראו את עם הארץ" מבלי לנמק ולבאר מדוע אין לירא מהם?

ב. באמרם "אך בה' אל תמרדו" התכוונו יהושע וכלב שיש לקיים את ציווי ה' ללכת אל ארץ ישראל, ואם כן היו צריכים לומר במפורש שיש לעלות אל ארץ ישראל?

לכן מפרש ש"אל תיראו" הוא תוצאה מ"אל תמרדו": באם רק יקיימו את רצון ה', "שוב" אין להם שום סיבה לפחד מיושבי הארץ (אפילו בדרך הטבע).

ולכן אמרו "אך בה' אל תמרדו" (ולא הזכירו במפורש שיש לעלות לארץ ישראל), כי במלים אלו בטלו את הטענה של גבורת יושבי הארץ וביארו מדוע אין לפחד מהם, ובדרך מנילא ילכו לארץ ישראל.

כי לחמנו הם: נאכלם כלחם.

צריך ביאור:

א. מדוע מעתיק בדיבור המתחיל גם מלת "כי".

ב. מה מחדש רש"י, והרי מובן מאליו שזוהי משמעותו של ביטוי זה.

ג. לגבי קלות הנצחון הרי אין הבדל בין אכילת לחם לאכילת כל מאכל אחר, ואם כן הי' לו לומר "נאכלם" סתם, ומהו הדיוק "כלחם".

ד. אדרבה: רש"י הי' צריך לבאר "נאכלם כמאכל" (לאו דוקא לחם), כפירוש לחם בכמה מקומות (ראה רש"י ויצא לא, נד: "כל דבר מאכל קרוי לחם").

והביאור:

כאן אפשר (ובמילא צריכים) לפרש "לחם" כפשוטו, ולא "מאכל". אבל בלי רש"י היינו לומדים שהכניסה לארץ ישראל וכיבוש העם היושב בה מוכרח כלחם. ולפי זה הי' מובן הדמיון ללחם דוקא, וכן הנימוק "כי לחמנו הם": כיבושם (והכניסה לארץ) מוכרח כלחם, ובמילא מוכרח ש"אל תיראו את עם הארץ".

אמנם, רש"י פירש לעיל אשהסיבה ל"אל תיראו" היא "אל תמרודו" (ראה ביאור הקודם), ואם כן אין לפרש שהטעם ל"אל תיראו" הוא "כי לחמנו הם", שהם מוכרחים כלחם.

(וגם: לפירוש זה קשה - איך אפשר לומר שהכיבוש מוכרח כמו לחם, והרי בני ישראל שהו אחר כך שלשים וחשע שנה במדבר, ולא נכנסו לארץ ישראל).

לכן מפרש "נאכלם כלחם", היינו שהדמיון ללחם הוא באופן האכילה - הם יכבשו את הארץ כאכילת לחם. וכפי שלמדנו לעיל (בשלח טז, ז) שלחם, ש"שאלו כהוגן", יתן הקב"ה "דרך חיבה" ו"בפנים מאירות". ואף כאן: הקב"ה יתן לישראל את כיבוש האומות "דרך חיבה" ו"בפנים מאירות".

לפי זה מובן ש"כי לחמנו הם" הוא נתינת טעם ל"אל תיראו": אין לפחד כלל מיושבי הארץ, כי הקב"ה יתן אותם בידם של ישראל דרך חיבה ובפנים מאירות.

סר צלם: מגינס וחזקס, כשרים שנהס מתו, איוב שהי' מגין עליהם. דבר אחר: נלו של המקום סר מעליהם.

צריך ביאור:

א. לכאורה הי' לו לומר "כשרים שבהם מתו" ותו לא, ומה מכריחו לפרש שהכוונה לאיוב.

ב. מתחיל "כשרים" לשון רבים, ומפרט שהכוונה לאיוב (יחיד).
ויש לומר:

למדנו לעיל (לך טז, טז וברש"י) שעד יציאת מצרים "לא שלם עון האמורי", ומזה משמע שעד אז היו הרבה "כשרים". אך לרש"י הוקשה - ממה שנאמר "סר צלם" (ולא "אין צל" וכיוצא בזה, וכפי שנאמר לעיל (יג, כ) "היש בה עץ אם אין") משמע שעתה סר ה"צל". וקשה: מאיפה ידעו על כך? לכן מפרש שהכוונה לאיוב, שהי' מפורסם. והידיעה על מותו הגיעה למרחקים.

לשון חכמים

מגינס וחזקם

מגינס - "איוב שהי' מגין עליהם".

אוצר החכמה

חזקם - "כשרים שבהם".

ורש"י מקדים "מגינס" ל"חזקם", וזאת משני טעמים:

א. זה פשוט יותר בפירוש מלת "צלם" (ראה שפתי חכמים: "מפני שהמגין לאדם עושה לו צל, לכן נקרא המגן צל").

ב. "מגינס" חשוב יותר.

הצורך בשני פירושים

הקושי בפירוש הראשון הוא:

לפי זה נמצא שה"צל" התבטל לגמרי ואינו עוד, ואם כן לא מתאים על כך הלשון "סר", ובודאי לא ההדגשה "סר מעליהם", שמשמעו שה"צל" נעתק ממקומו הראשון ועבר למקום אחר.

(אך אפשר לתרץ קושי זה (על כל פנים בדוחק): יהושע וכלב דיברו על יושבי הארץ, לא על "צלם" (הכשרים שבהם), ואם כן נוגע כאן מה שנעשה עם יושבי הארץ, ולא המצב של "צלם". לכן אמרו "סר צלם מעליהם", ואין לפחד מהם, כי מעליהם כבר סר ה"צל" (אף שלגבי "צלם" הרי לא ש"סר", אלא הוא התבטל לגמרי)).

הקושי בפירוש השני הוא:

מכיון שמדובר ביושבי הארץ, מסתבר שהכוונה ל"צל" שלהם, "כשרים שבהם".

ענינים מופלאים

שני הפירושים מחולקים במחלוקת הרמב"ם והראב"ד:

הרמב"ם פוסק (הלכות אבות הטומאה פ"ב ה"י): "שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאת במשא", והראב"ד משיג עליו ואומר "עכו"ם הם כבהמות, ואין מטמאין ואין מיטמאין". ובצפנת פענח (על התורה, הפטרת פרשת בהר) מסביר את דעת הראב"ד, שמכיון שעכו"ם אינם מציאות (על פי הלכה), הם בגדר "העדר", אין לומר ששחיטתן תקלקל ותעשה נבילה (ושחיטת עכו"ם נבילה משום שלא היתה שחיטה, ובמילא הרי זה נבילה, כבהמה שמתה מאל"י). ומחלוקת זו מביאה לידי מחלוקת נוספת - האם שייך בעכו"ם "גדר השגחה פרטית".

ולפי זה יש לומר:

לפירוש הראשון בני נח הם בגדר "העדר", ואין אצלם גדר השגחה פרטית, ולכן אין לפרש "צלם" "צלו של המקום", שהרי זה מוכיח שהם מציאות אמיתית, "צלו של המקום" (לפני שסר מעליהם) שייך ומדוד לפי מציאותם (בדוגמת צל כפשוטו).

ואילו לפירוש השני בני נח הם בגדר מציאות ובגדר השגחה פרטית, ואפשר לומר ש"צלו של המקום" מתייחס אליהם ("עליהם").

יז, טרטז

והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר: מבלתי יבלת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר

צריך ביאור: כלום לא הי' למשה לימוד זכות על ישראל וטענה נגד השמדת כל העם (הי' לא תהי') אלא זאת - מה יאמרו הגוים. והרי בחטא העגל טען לכל לראש "למה ה' יחרה אפך בעמך" (תשא לב, יא), ורק אחר כך טען (שם פסוק יב) "למה יאמרו מצרים".

והביאור:

כאשר חטאו ישראל בעגל טען משה "למה ה' יחרה אפך בעמך", כי הם הרי יכולים לחזור בתשובה ועונם יכופר, ובמילא יחיו מכאן ולהבא חיים מאושרים (לא חיי צער), מאחר שיקיימו את ציוויי הקב"ה.

ואילו כאן נאמר (פסוק יא) "עד אנה ינאצוני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי", שבזה מודגש שמדובר (א) בניאוך תמידי ("עד אנה ינאצוני"), ולא השתנו לטובה לאחר כל החטאים הקודמים, (ב) בחטא חמור, הפוגע בענין היסודי והעיקרי של אמונה בהקב"ה ("ועד אנה לא יאמינו בי"). לכן לא הי' משה יכול להתפלל בעד ישראל עצמם, כי העונש שרצה הקב"ה להענישם הי' לטובתם: מכיון שעברו על ציווי ה', הנה בכדי שלא יחיו חיי צער, חיים שאינם ראויים לשמם (שהרי "ונתתי גשמיכם בעתם" תלוי ב"אם בחוקותי תלכו"), לקח מהם הקב"ה חיים אלו. וגם: העונש יטהר ויזכך אותם וכך יוכלו לבא לחיי עולם הבא.

זהו שדייק משה "וישחטם" (ולא "והמיתם", על משקל "והמתה את העם הזה"): כשם ששחיטה היא לטובת הבעל חי (היא מכשירה אותו להיות ראוי למאכל אדם), כן העונש הי' לטובת ישראל.